

ปลาพยาบาล (Cleaning wrasse)

ปลาพยาบาลหรือมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปลาขุนทอง มีขนาดแตกต่างกันตั้งแต่ตัวเล็กประมาณ 5 เซนติเมตรจนถึงขนาดที่มีขนาด 50 เซนติเมตร แต่ชนิดที่แสดงบทบาทเป็นปลาพยาบาลเป็นชนิดขนาดเล็ก บางชนิดมีสีน้ำเงินคาดขาว บางชนิดมีสีดำสลับเหลือง ขอบว่ายคลอเคลียอยู่ใกล้ตัวปลาใหญ่ เพื่อเก็บกินเหาปลาหรือสัตว์น้ำขนาดเล็กๆ ที่เกาะอยู่ตามเกล็ด เหงือก หรือแม้แต่ในช่องปากของปลาใหญ่

ปลาที่ชอบให้ปลานกขุนทองตัวเล็กๆ เป็นพยาบาลให้มียู่มากมายหลายชนิด เช่น ปลาผีเสื้อ ปลาสินสมุทร ปลากะรัง ปลากะพง หรือแม้แต่ปลาที่ดุร้ายคือปลาไหลมอเรย์ เมื่อพบปลาพยาบาลก็มักจะลอยตัวอยู่นิ่งๆ หรือนอนลงกับพื้นเพื่อเปิดโอกาสให้ปลาพยาบาลทำความสะอาดและเก็บปรสิตออกไป

ปลานกขุนทองมีพฤติกรรมที่น่าสนใจศึกษาคือ ความสามารถในการเปลี่ยนเพศได้ โดยปลาพยาบาลจะอาศัยอยู่รวมกันเป็นฮาเร็ม มีปลาตัวผู้เป็นผู้นำและควบคุมปลาตัวเมียอีก 3-6 ตัว ตัวเมียแต่ละตัวจะมีที่อยู่และอาณาเขตที่ตัวผู้จัดหาให้ ในบรรดาปลาตัวเมียทั้งหมดจะมีอยู่ตัวหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญกว่า ซึ่งอาจมีขนาดใหญ่กว่า สุขภาพสมบูรณ์ หรือสีสดใสสวยกว่าตัวอื่น แต่ทุกตัวอยู่ในความดูแลของตัวผู้อย่างดี โดยทุกๆ วัน ตัวผู้ที่ควบคุมฮาเร็มจะว่ายเวียนไปดูแลตัวเมียถึงรัง ซึ่งอยู่บริเวณใกล้ๆ กัน เพื่อปกป้องไม่ให้ตัวผู้ตัวอื่นมาแย่งหรือก่อกวน การอยู่กันเป็นฮาเร็มนี้นี้ดำรงอยู่นานนับปี หากตัวผู้ตายลง จะทำให้เกิดความระส่ำระสายขึ้นภายในระยะเวลาไม่กี่ชั่วโมงเท่านั้นตัวเมียที่เคยสำคัญที่สุดเริ่มแสดงอาการดุร้ายเกรี้ยวกร้าวตัวอื่นๆ และแสดงอำนาจที่จะควบคุมสถานการณ์ของฮาเร็ม เมื่อครบ 4 วัน ตัวเมียนั้นจะแปลงไปเป็นตัวผู้ โดยสามารถผลิตสเปิร์มผสมกับตัวเมียตัวอื่นได้นั่นคือการเปลี่ยนเป็นตัวผู้อย่างสมบูรณ์

ที่มา : สุรินทร์ มัจฉาชีพ. 2540. เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับสัตว์ทะเล. สำนักพิมพ์แพรวพิตยา, กรุงเทพฯ. 152 หน้า.

